

A NEMZET SZABADSÁGA

HALKÓ Petra: *Rabok legyünk vagy szabadok? Magyarország a társadalomátalakító kísérletek szorításában.* Közép- és Kelet-Európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Alapítvány, Budapest, 2025. 352 oldal, 4490 Ft

Ambiciózus intellektuális vállalkozásként tekinthetünk Halkó Petra, a XXI. Század Intézet vezető elemzője első könyvére, melynek címválasztása egyaránt tükrözi a vizsgálódás tárgyát és a szerző nemzeti elköteleződését. Ennek megfelelően már a kötet bevezetője tisztázza, hogy **a mű nem egy előre meghatározott, absztrakt szabadságfogalmat mutat be, hanem a magyar szabadságértelmezés és a nemzeti politikai gondolkodás struktúráinak feltárására vállalkozik**, mégpedig a magyarság elmúlt nyolc évtizede jórészt közismert politika- és társadalomtörténetének állomásait összefűző, gyakran rejtett összefüggések, elemzési szempontok kibontásával.

A kötet hármas tagolásán végigvonuló fogalom a *magyar nemzeti szabadság*, azaz a sajátosan nemzeti jegyeket hordozó szabadságélmény és -értelmezés. Kevesen vitatkoznának azzal, hogy a törökellenes harcok, 1848 vagy 1956 hősei sem egy elvont, könyvízü szabadságfogalomért, hanem a magyar megmaradásért adták életüket. Bár térségünkben a szabadság fogalma mindenhol szorosan összefonódott a nemzeti öntudattal és függetlenséggel, a szerző világosan hitet tesz amellett, hogy a szabadságot napjainkban sem a földi megváltást ígérő nemzetközi ideológiák, hanem a nemzeti önrendelkezés hozhatja el.

A szerző találó kifejezéssel „szabadsághiányos állapotként” definiálja azt a bő négy, szűk öt évtizedet, amelyet Magyarország a szovjet érdekszférába sorolt többi közép- és kelet-európai állammal együtt egy idegen nagyhatalom elnyomása alatt, szuverenitásától megfosztva töltött, az ő kifejezésével élve „hibernálódott”. Az 1944. március 19-i német megszállástól egészen a szovjet katonai jelenlét végéig – az utolsó szovjet katona 1991. június 19-én hagyta el hazánkat – tartó időszakban szuverén magyar államiság nem létezett, ez pedig szükségszerűen hozta magával azt, hogy nem

csupán az ország, hanem az egyes ember sem lehetett szabad a szó valódi értelmében. Különösen igaz ez arra a több millió magyarra, aki a trianoni békediktátum következtében nem csupán a marxizmus-leninizmus ideológiai béklyója, hanem nemzetiségi hovatartozásuk miatt is szenvedésre ítéltetett. A fejezet plasztikusan bemutatja, hogy a totális hatalom és párthegemónia kiépítése érdekében a kommunisták nem a közbeszédben még mindig gyakran a „fordulat éveként”

emlegetett 1948, hanem lényegében az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1944. decemberi megalakulása óta a szovjet mintát követve módszeresen számoltak le politikai ellenfeleikkel és a polgári berendezkedés maradványaival, majd az államosítások és a mezőgazdasági kollektivizálás révén a magántulajdonnal is. A fejezet részletesen tárgyalja a társadalmi kontroll és a propagandagépezet, az orwelli „újbeszél” megalkotásáért felelős kommunikációs monopólium szerepét a társadalom és a hatalom közötti kényszerű „kiegyezés” létrejöttében, amelynek alapjai a megfélemlítés és az (ön)cenzúra voltak. Itt említendő

meg az az „átjárás”, ami a nyílt erőszakot alkalmazó, nemritkán a politikai ellenfelek fizikai megsemmisítéséért is felelős elnyomó gépezet – például a hírhedt ÁVO s előd- és utódsszervezetei –, valamint az 1956-ot követő évtizedek kádári–aczéli politikája, sőt a rendszerváltozás utáni értelmiségi és menedzserelit között létezett. A kipróbált kádereket és kapcsolati hálójukat a rendszer, illetve az általa kiszolgált birodalmi központok érdekében hol ilyen, hol olyan szerepben „vetették be”, később is szinte lehetetlenné téve a tisztánlátást a gyakran éppen a kommunista háttérű, internacionalista sajtóból tájékozódó milliók számára.

A kötet második nagy fejezete az 1956-os magyar forradalomtól az 1989/90-es közép- és kelet-európai rendszerváltozásokig terjedő időszakot tárgyalja.

A szovjet ideológiai befolyás gyengülésével, majd az ortodox kommunista gazdasági modell kifulladásával a populáris kultúrán és a nyugati *soft power* eszközeiként is működő civil szervezeteken, a részben-egészen külföldi tulajdonú médián és nagyvállalatokon keresztül szivárogtak be a keleti blokkba a nyugati értékek és politikai modellek. A szerző idézi a magyarországi liberális értelmiség két emblemikus alakja, Konrád György és Szelényi Iván egy idő után széles körben osztott, '70-es években keletkezett helyzetértékelését, miszerint „a közép-európai történelemben az értelmiség még sohasem gyakorolt nagyobb kollektív hatalmat”, mint az akkori Magyarországon. A nyugati politikai, gazdasági és kulturális elitek valódi célja nem a közép- és kelet-európai népek nemzeti szabadsága, hanem az akkor egyeduralkodó „washingtoni konszenzus” és a progresszív-antitradicionalista popperi filozófia jegyében ezen társadalmak „felnyitása” volt, e törekvésben pedig készséges partnerre találtak a hatalmuk átmentésén dolgozó nómenklatúrában és a nemzeti szuverenitást ideológiai alapon elutasító értelmiségi hálózatokban. Jellemző, hogy az 1980-as évek közepétől Soros György személyes magyarországi képviselője, majd a rendszerváltozás után a nevét viselő alapítvány kuratóriumi elnöke a Rákosi-korszak hírhedt propagandistája, Vászárhelyi Miklós lett. Mindközben a nyugati, különösen amerikai életstílus és kultúra bűvöletben élő emberek számára a felemás rendszerváltozás az áhított jólét helyett tömeges munkanélküliséget, a szocialista rendszer végóráiban már jelentkező társadalmi válságjelenségek felerősödését, a közösségi kapcsolatok gyengülését, a népi kultúrát még hordozó falusi társadalom maradványainak felbomlását hozta magával. Az emberi jogok és a piac szabadsága a végső soron a nemzeti közösség és a hétköznapi emberek számára is leginkább csak a szabadság illúzióját nyújtotta.

Ez alapozta meg a nyugati világban jelenleg is zajló időszakot, amelyet a szerző a leginkább a jelenlegi társadalmi keretek sokszor szándékos, tervszerű szétfeszítésével jellemezhető szabadságkorlátozások korának nevez. Ennek egyik eleme a malthusiánus propaganda által is gyorsított születésszám-csökkenés, amelyre az ultraliberális és radikális baloldali eszmékből táplál-

kozó nyugati elitek válasza a családbarát szakpolitikák helyett az eltérő vallási és kulturális háttérű bevándorlók tömeges behozatala. A relativista, atomizált társadalmakba való beilleszkedés azonban nem jelent tényleges vonzerőt a bevándorlók tömegei számára, amely szükségszerűen vezet párhuzamos társadalmak létrejöttéhez, az etnikai feszültség állandósulásához. Ugyancsak a „szabadsághiányos állapotot” erősíti a döntéshozatal kiszervezése a politikai közösség által megválasztott és ellenőrzött politikai szereplőktől, a szuverén nemzetállamoktól a szupranacionális struktúrák, techcégek és egyéb globális nagyvállalatok, valamint az önjelölt filantrópok céljait megvalósítani hivatott nemkormányzati szervezetek irányába. A társadalmi elégedetlenséget mindeközben csak növeli a túlszabályozott európai gazdaság gyengélkedése, a szilárd alapok hiánya miatt pedig – különösen a fiatalok körében – egyre nagyobbá válik a frusztráció, a rendszerrel szembeni elégedetlenség, amelyre az Európai Unió vezetése és számos tagállam kormánya a szólás-szabadság csorbitása mellett már a politikai verseny nyílt manipulálásával, a hatalmukat veszélyeztetők jogi úton történő kiiktatásával reagál. A szabadság kora helyett legfeljebb a szabadosság kora jött el, azonban még ez a szabadosság is egyre inkább a kevesek – a globalista hatalom kegyeit aktuálisan élvező szűk csoportok – kiváltságává válik.

Ebből a meglehetősen lehangoló látképből emelkedik ki a szerző meggyőződése szerint Magyarország, amikor következetesen szembeszáll a kizárólag nemzetközi ideológiákban gondolkodni képes utópisták által képviselt progresszióval. A magyarság értéktelített, a nemzeti hagyományokban és identitásban, a lokális kötődésekben gyökerező szabadságfogalmát nevezi Demeter Szilárd nyomán a szerző a „valahol szabadságának”, amely nem csupán természetszerűleg hordozza a nemzeti karaktert, hanem képes ellenállni a pusztító nemzetközi ideológiáknak, más nemzetekre vonatkoztatva pedig akár még modellként is szolgálhat, kiutat mutatva a mai Európa szabadsághiányos közállapotaiból.

A kötet zárszavában is megfogalmazott végső kérdés az, hogy 1956 örökösei képesek lesznek-e élni ezzel a szabadsággal.

SULLIVAN FERENC